

راهبردهای منتخب مردم در اطلاع یابی و آموزش همگانی برای آمادگی در برابر زلزله: بررسی دیدگاه‌ها و انتظارات مردم شهر تهران

کتابیون جهانگیری: * استادیار پژوهش، گروه بهداشت خانواده، مرکز تحقیقات بهداشت مادر و کودک، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
سید علی آذین: استادیار پژوهش، گروه بهداشت خانواده، مرکز تحقیقات بهداشت مادر و کودک، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
عباس رحیمی فروشانی: استادیار، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران
علی منتظری: استاد پژوهش، گروه سلامت روان، مرکز تحقیقات بهداشت مادر و کودک، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

فصلنامه پایش

سال دهم شماره اول زمستان ۱۳۸۹ صص ۴۹-۵۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۶/۱۰

انشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲۸ شهریور ۱۳۸۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی شیوه‌ها و اتخاذ راهبردهای مناسب اطلاع یابی و آموزش همگانی برای کسب آمادگی در مقابل زلزله با توجه به دیدگاه‌ها و انتظارات مردم شهر تهران انجام شد. این مطالعه مقطعی (Cross-sectional) در سال ۱۳۸۵ و در شهر تهران انجام شد.

بدین منظور از ۱۲۱۱ نفر از جمعیت بالای ۱۵ سال ساکن شهر تهران در خصوص شیوه‌های اطلاع یابی، ابزارهای مورد استفاده در آموزش همگانی و نوع اطلاعات مورد نیاز برای کسب آمادگی در برابر زلزله سؤال شد. نمونه گیری به صورت خوشه‌ای و متناسب با نحوه توزیع جمعیت در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود و پرسشنامه‌ها توسط پرسشگر با مراجعه به درب منازل انجام گردید. ۶۲۳ نفر از شرکت کنندگان در مطالعه زن (۵۱/۴٪) و ۵۸۸ نفر مرد (۴۸/۶٪) بودند. طیف سنی افراد مورد مطالعه ۱۵ تا ۱۰۰ سال برای مردان (Mean=۳۷/۴±۱۶/۴) و ۱۵ تا ۸۴ سال برای زنان (Mean=۳۴/۵±۱۴/۶) بود.

از دیدگاه مردم، مهم‌ترین اقداماتی که لازم است از سوی مسئولان ذی ربط برای آمادگی در برابر زلزله انجام گیرد به ترتیب اولویت عبارتند از: نظارت بر ساخت و ساز، مقاوم سازی ساختمان‌ها و آموزش همگانی. راه‌های آموزشی منتخب مردم برحسب اولویت بیشتر به کمتر تلویزیون، رادیو، مطبوعات کاغذی، پوستر، کلاس‌های آموزشی، نشریات و جزوات آموزشی مخصوص زلزله، فیلم ویدیویی و اینترنت بود. با فرض وقوع زلزله در شهر تهران، مهم‌ترین منبع برای کسب خبر در این خصوص، مردم با ۴۷/۹ درصد و تلویزیون با ۲۳/۴ درصد بیشترین توزیع فراوانی و مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی با ۴/۰۳ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده بودند. ۶۹/۹ درصد از جمعیت مطالعه معتقد بودند که در صورت پیش بینی وقوع احتمالی زلزله لازم است این موضوع از طریق رسانه‌ها اعلام گردد.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که اطلاع رسانی صرف باعث تغییر در نگرش و رفتار مردم نمی‌شود بلکه باید با استفاده از شیوه‌های مناسب، ضمن افزایش درک مردم در مورد خطرات مربوط به زلزله، آنها را به اتخاذ رفتارهای پیشگیرانه تشویق کرد. انتخاب روش‌های اطلاع رسانی و ابزارهای آموزشی باید متناسب با روش‌های منتخب جامعه و فرهنگ بومی هر منطقه صورت گیرد. معرفی افراد و اماکن در معرض خطر، ارائه آموزش‌های مناسب برای شناسایی مکان‌های امن در محل‌های کار، زندگی و اماکن عمومی، توجه به اهمیت و نقش رسانه‌های گروهی به ویژه رادیو و تلویزیون در آموزش همگانی از مهم‌ترین نکاتی است که در پژوهش حاضر به دست آمد.

کلیدواژه‌ها: آمادگی، زلزله، راهبرد، آموزش همگانی، تهران، دیدگاه‌ها و انتظارات

* نویسنده پاسخگو: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۲۳، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

تلفن: ۶۶۴۸۰۸۰۴

نمابر: ۶۶۴۸۰۸۰۵

E-mail: kjahangiri@ihsr.ac.ir

مقدمه

در جدول سازمان ملل متحد، کشور ایران در زمره کشورهای بلاخیز جهان رتبه بندی شده است. از بین بلایای طبیعی که در کشور ایران روی می‌دهند، زلزله از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بیش از ۷۰ درصد از شهرهای بزرگ کشور ایران، بر روی گسل بنا نهاده شده‌است [۱]. در گزارش سالانه سازمان جهانی بلایا ایران رتبه نخست را از نظر بیشترین تعداد موارد مرگ متعاقب بروز زلزله داشته است [۲].

افزایش روزافزون در شمار وقوع بلایای طبیعی همراه با فزونی آسیب‌پذیری جوامع به ویژه در کلان شهرها که دارای بافت شهری متراکم هستند، ساکنان این جوامع را بیش از پیش در برابر زلزله آسیب‌پذیر نموده است [۳]. اگر هر جامعه را متشکل از گروه‌هایی از افراد ذی نفع بدانیم که در معرض مخاطرات مشابهی قرار دارند، این افراد را می‌توان در سه گروه مسئولان، متخصصان و مردم طبقه بندی نمود. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در برنامه ریزی برای کسب آمادگی و مقابله با بلایا، نقش مردم به عنوان مهم‌ترین و بزرگترین گروه از گروه‌های ذی نفع اغلب مورد غفلت واقع شده است [۴]. عدم توجه به نظرات و دیدگاه‌های مردم سبب شده است که در بسیاری از کشورهای بلاخیز جهان که عمدتاً در زمره کشورهای فقیر و در حال توسعه هستند، برنامه‌های آمادگی و مقابله با بلایا به شکست انجامیده و یا تنها به موفقیت‌های مقطعی بسنده کرده است [۵].

از سوی دیگر از آن جا که در جریان وقوع بلایا، جامعه آسیب دیده و یا متأثر از بلا مهم‌ترین و اولین گروه پاسخگو نیز محسوب می‌شوند، در اغلب برنامه‌های مربوط به کاهش اثرات مخرب بلایا (Mitigation) و آمادگی در برابر آن، جامعه محلی به عنوان کانون توجه در نظر گرفته می‌شود [۶].

در ساعات اولیه پس از وقوع زلزله، به دلیل تأخیر در انتقال اطلاعات، قطع مسیرهای ارتباطی، مشکلات دسترسی به منطقه آسیب دیده، مشکلات مربوط به فراخوان، سازماندهی و بسیج نیروهای امدادی، تهیه و ارسال تجهیزات و مانند آن، زمان قابل توجهی صرف می‌شود تا نیروهای اعزامی بتوانند خود را به منطقه بلازده برسانند. در این زمان که اصطلاحاً «زمان طلایی» نامیده می‌شود، بازماندگان و ساکنان منطقه زلزله زده که از این حادثه جان سالم به در برده‌اند، نخستین کسانی هستند که به کمک آسیب دیدگان می‌شتابند [۷].

با انجام آموزش همگانی در مرحله قبل از وقوع زلزله، می‌توان این روند خود یاری (Self-aid) را ارتقا بخشید. از این روی، آموزش همگانی یکی از ارکان مهم در برنامه‌های کسب آمادگی در برابر زلزله محسوب می‌شود. این آموزش باید متناسب با نیازهای آموزشی مردم باشد و در آن عواملی همچون سن، جنس، شغل، فرهنگ، ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و باورهای دینی و غیره لحاظ شود [۸]. به این ترتیب پس از طراحی و تدوین محتوای آموزشی، مهم‌ترین گام در آموزش همگانی، اتخاذ استراتژی‌ها یا شیوه‌های مناسبی است که برای انتقال محتوای آموزشی به کار گرفته می‌شود. مطالعه حاضر با هدف شناسایی شیوه‌های مناسب اطلاع‌یابی و آموزش همگانی برای کسب آمادگی در مقابل زلزله از دیدگاه مردم شهر تهران انجام شده است.

مواد و روش کار

این مطالعه مقطعی به صورت توصیفی - تحلیلی در سال ۱۳۸۵ و در شهر تهران انجام شد. جامعه هدف، افراد بالای ۱۵ سال ساکن شهر تهران بودند. حجم نمونه مطالعه، با پذیرش فرضیه عدم تفاوت در دانش گروه‌های سنی بالای ۱۵ سال (به علت عدم وجود برنامه‌های آموزشی خاص برای گروه‌های سنی مربوط) و با در نظر گرفتن $P=0/5$ ، سطح معنی داری $0/05$ و مقدار دقت برابر $0/04$ و ضریب اثر طرح (Design effect) برابر ۲، ۱۲۰۰ نفر تعیین شد. با توجه به حجم نمونه مورد نظر و متناسب با تعداد خانوارهای ساکن در هر یک از مناطق شهر تهران، برای هر منطقه تعداد نمونه لازم تعیین گردید. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای و انتخاب سرخوشه‌ها به صورت سیستماتیک انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود که توسط پرسشگران آموزش دیده و با مراجعه به درب منازل در مناطق ۲۲ گانه شهرداری، تکمیل می‌شد. پرسشنامه دارای بخش‌های اطلاعات جمعیتی و اطلاعات مربوط به شیوه‌ها و مداخلات آموزشی منتخب مردم بود.

لازم به ذکر است که در خصوص روش اولویت بندی اقدامات لازم برای ایجاد آمادگی در برابر زلزله، نظرات مردم با سؤالات باز مطرح شده در پرسشنامه جمع بندی شد. سپس از جمعیت مطالعه خواسته شد تا پاسخ‌های بدست آمده را از اولویت بیشتر به کمتر مرتب نمایند که نتیجه این رتبه بندی در بخش یافته‌ها نشان داده شده است.

یافته‌ها

شرکت کنندگان در مطالعه ۱۲۱۱ نفر از ساکنان شهر تهران بودند که ۶۲۳ نفر آنان زن (۵۱/۴ درصد) و ۵۸۸ نفر مرد (۴۸/۶ درصد) بودند. طیف سنی افراد مورد مطالعه ۱۵ تا ۱۰۰ سال برای مردان (Mean=۳۷/۳±۱۶/۴) و ۱۵ تا ۸۴ سال برای زنان بود (Mean=۳۴/۵±۱۴/۶). اطلاعات جمعیتی جمعیت مطالعه در جدول شماره ۱ درج شده است. با فرض بر این که وقوع زلزله در چند سال آینده در تهران قطعی خواهد بود از جمعیت مطالعه در مورد اقداماتی که مقامات و سازمان‌های مسئول در کشور باید برای ایجاد آمادگی مردم در برابر زلزله انجام دهند سؤال شد. جدول شماره ۲ معرف اقداماتی است که مردم شهر تهران معتقدند باید از سوی مقامات و سازمان‌های مسئول برای ایجاد آمادگی مردم در برابر زلزله انجام گیرد. این اقدامات به ترتیب بیشترین اولویت تعیین شده از دیدگاه مردم عبارت است از: نظارت دولت بر ساخت و سازها با ۴۱۵ نفر (۳۳/۴ درصد) اولویت نخست، مقاوم سازی ساختمان‌ها با ۴۰۹ نفر (۳۲/۲ درصد) اولویت دوم، افزایش آگاهی در جامعه از طریق آموزش از رسانه های جمعی (رادیو، تلویزیون و غیره) ۳۸۲ نفر (۳۱/۵ درصد) اولویت سوم، برگزاری کلاس‌های آموزشی با ۴۹۶ نفر (۴۱/۰ درصد) اولویت چهارم و شناسایی و در نظر گرفتن مکان‌های امن در منازل، اماکن عمومی و محل‌های کار ۵۱۷ نفر (۴۲/۷ درصد) اولویت پنجم را بدست آورد. سپس ابزارهای آموزشی مختلف به مردم معرفی و از آنها خواسته شد تا ابزارهای آموزشی را که ترجیح می‌دهند به همین ترتیب رتبه بندی کنند. ابزارهای معرفی شده تلویزیون، رادیو، مطبوعات، پوستر، کلاس‌های آموزشی، پمفلت و جزوات ویژه آموزش زلزله، فیلم‌های ویدیویی و اینترنت بودند. ۸۶۸ نفر (۷۱/۱ درصد) تلویزیون را اولویت اول یعنی مناسب‌ترین ابزار برای آموزش و ۶۲۴ نفر (۵۱/۶ درصد) رادیو را اولویت دوم و پس از آن به ترتیب مطبوعات با ۴۶۲ نفر (۳۸/۲ درصد)، پوستر با ۲۵۶ نفر (۲۱/۱ درصد)، کلاس‌های آموزشی با ۳۴۸ نفر (۲۸/۷ درصد)، ویژه‌نامه‌ها و پمفلت‌های آموزشی با ۲۹۹ نفر (۲۴/۷ درصد) و فیلم‌های ویدیویی و اینترنت با ۴۵۰ نفر (۳۷/۲ درصد) اولویت‌های سوم تا هفتم را به خود اختصاص دادند. انتخاب تلویزیون به عنوان ابزار نخست در آموزش همگانی بیانگر نقش مهمی است که این رسانه می‌تواند در آموزش آحاد جامعه در امر مقابله با زلزله ایفا نماید (جدول شماره ۳). از جمعیت مطالعه در خصوص شنیدن خبر یا شایعه‌ای مبنی بر احتمال وقوع زلزله در

تهران سؤال شد. ۹۵/۱ درصد از جمعیت مطالعه اظهار داشتند که در یک سال گذشته در خصوص پیش بینی وقوع زلزله در تهران خبر یا شایعه‌ای شنیده‌اند. از آنها خواسته شد تا بیشترین منابع کسب خبر یا شنیدن شایعات مربوط به وقوع زمین لرزه را نام ببرند. پاسخ دهندگان می‌توانستند بیش از یک گزینه را به عنوان منبع کسب خبر انتخاب نمایند. بر این اساس ۴۷/۹ درصد مردم، ۲۳/۴ درصد تلویزیون، ۱۵/۰۷ درصد رسانه‌های مکتوب (مثل روزنامه، مجلات و غیره)، ۵/۵۷ درصد رادیو، ۴/۰۳ درصد اینترنت و ۴/۰۳ درصد دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی را به عنوان منبع خبر یا شایعه ذکر کردند. همان طور که ملاحظه می‌شود، مردم با ۴۷/۹ درصد و تلویزیون با ۲۳/۴ درصد بیشترین توزیع فراوانی‌های نسبی را به خود اختصاص داده بودند. نقش مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی با ۴/۰۳ درصد از همه کم‌رنگ‌تر بود (جدول شماره ۴).

۷۰ درصد از جمعیت مطالعه معتقد بودند که در صورت وقوع احتمالی زلزله، لازم است این موضوع از طریق رسانه‌ها اعلام شود و ۲۴ درصد از آنها، صدا و سیما را مسئول اطلاع رسانی می‌دانستند. ۵۸ درصد معتقد بودند که این مقامات دولتی و مسئولان هستند که صلاحیت اطلاع رسانی در خصوص پیش بینی وقوع زلزله را بر عهده دارند. ۶۱۵ نفر (۵۰/۸ درصد) اعتقاد داشتند که مسئولان اطلاعات کافی در خصوص زلزله و احتمال وقوع آن را در اختیار مردم نمی‌گذارند. هنگامی که علت این عدم اطلاع رسانی در افرادی که پاسخ خیر به سؤال قبل داده بودند، مورد پرسش قرار گرفت، از ۶۱۱ نفری که به این سؤال پاسخ داده بودند ۱۷۴ نفر (۲۸/۳ درصد) علت را تضاد منافع مسئولان با اعلام وقوع احتمالی زلزله بیان کردند. از گروه هدف پرسیده شد که آیا به نظر شما به جز دانشمندان و محققان زمین شناس کسانی را می‌شناسید که قادر به پیش بینی وقوع زلزله‌اند؟ دریافت پاسخ‌هایی چون ستاره شناس، پیشگویان، صاحبان بصیرت، شخصیت‌های مذهبی، کارشناسان هواشناسی، سنگ شناس و فسیل شناس، مبین دیدگاه‌هایی است که در جامعه نسبت به پیش بینی وقوع زلزله وجود دارد.

در خصوص طرق دسترسی به اطلاعات لازم و صحیح پس از وقوع زلزله از جمعیت مطالعه سؤال شد. از ۱۲۰۹ نفری که به این سؤال پاسخ گفتند، تنها ۱۱/۴ درصد (۱۳۸ نفر) به پاسخ صحیح یعنی رادیو اشاره کردند و ۸۸/۶ درصد (۱۰۷۱ نفر) پایگاه‌های امدادی و انتظامی، مساجد، مطبوعات و تلویزیون را به عنوان منبع کسب اطلاعات لازم معرفی نمودند.

بحث و نتیجه گیری

آموزشی انتخاب شود تا تأثیر بیشتری بر جمعیت هدف حاصل شود [۱۱]. اطلاع رسانی صرف باعث تغییر در نگرش و رفتار مردم نمی‌شود، بلکه باید با استفاده از شیوه‌های مناسب، ضمن افزایش درک مردم در مورد خطرات مربوط به زلزله، آنها را به اتخاذ رفتارهای پیشگیرانه تشویق کرد.

انتخاب روش‌های اطلاع رسانی و ابزارهای آموزشی باید متناسب با روش‌های منتخب جامعه و فرهنگ بومی هر منطقه صورت گیرد [۱۲].

لازم است قبل از تهیه محتوا و انتخاب روش‌های آموزشی مناسب برای عموم مردم نظرات و علایق مردم مورد بررسی قرار گیرد تا از آموزش حاصله نتایج بهتری مترتب شود [۹]. بدون در نظر گرفتن دانش، نگرش، عملکرد، خواسته‌ها و نیازهای مردم، برنامه‌های آموزشی نمی‌توانند منجر به ایجاد آمادگی و تغییر در نگرش و رفتار شوند [۱۰]. از سوی دیگر باید متناسب با روش‌های منتخب جامعه و فرهنگ بومی هر منطقه، روش‌های اطلاع رسانی و ابزارهای

جدول شماره ۱- مشخصات جمعیتی نمونه مورد مطالعه (n=۱۲۱۱)

تعداد	درصد	گروه سنی (سال)
۲۱۶	۱۷/۸	۱۵-۲۰
۶۷۵	۵۵/۸	۲۱-۴۵
۲۶۴	۲۱/۸	۴۶-۶۵
۵۶	۴/۶	۶۵ به بالا
جنسیت		
۶۲۳	۵۱/۴	زن
۵۸۸	۴۸/۶	مرد
سطح تحصیلات		
۵۵	۴/۵	بی‌سواد
۴۶۹	۳۸/۷	زیر دیپلم
۳۷۵	۳۱/۰	دیپلم
۳۱۲	۲۵/۸	تحصیلات دانشگاهی
وضعیت تأهل		
۴۳۱	۳۵/۶	مجرد
۷۳۷	۶۰/۹	متأهل
۴۳	۳/۵	مطلقه، بیوه و سایر
شغل		
۱۰۴	۸/۶	بی‌کار
۳۳۶	۲۷/۷	خانه دار
۲۷۴	۲۲/۶	کارگر، آزاد و دیگران
۲۰۸	۱۷/۲	کارمند، نظامی
۲۰۸	۱۷/۲	دانشجو و دانش‌آموز
۸۱	۶/۷	بازنشسته

جدول شماره ۲- اولویت بندی اقداماتی که مسئولان کشور باید برای ایجاد آمادگی در برابر زلزله انجام دهند از دیدگاه مردم

اولویت ۱		اولویت ۲		اولویت ۳		اولویت ۴		اولویت ۵		
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۴۱۵	۳۳/۴	۴۰۵	۳۱/۶	۵۰	۴/۱	۱۵۸	۱۳/۰	۵۰	۴/۱	نظارت بر ساخت و ساز
۳۲۴	۲۶/۸	۴۰۹	۳۲/۲	۱۴۷	۱۲/۱	۱۳۲	۱۰/۹	۱۴۷	۱۲/۱	مقاوم سازی ساختمان ها
۲۵۲	۲۰/۸	۱۷۶	۱۸/۰	۱۹۲	۱۵/۹	۲۲۸	۱۸/۸	۱۹۲	۱۵/۹	افزایش آگاهی جامعه از طریق آموزش در رسانه‌ها
۱۰۴	۸/۷	۱۴۳	۱۱/۸	۳۰۴	۲۵/۲	۴۹۶	۴۱/۰	۳۰۴	۲۵/۲	برگزاری کلاس‌های آموزشی
۱۲۵	۱۰/۳	۷۸	۶/۴	۵۱۷	۴۲/۷	۱۹۹	۱۶/۳	۵۱۷	۴۲/۷	تعیین و معرفی مکان‌های امن
۱۲۲۰	۱۰۰	۱۲۱۱	۱۰۰	۱۲۱۰	۱۰۰	۱۲۱۳	۱۰۰	۱۲۱۰	۱۰۰	

جدول شماره ۳- اولویت بندی شیوه‌های آموزش ترجیح داده شده از سوی مردم برای آموزش و آمادگی قبل از وقوع زلزله (n=۱۲۱۱)

اولویت ۱		اولویت ۲		اولویت ۳		اولویت ۴		اولویت ۵		اولویت ۶		اولویت ۷		
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۸۶۸	۷۱/۷	۱۷۳	۱۴/۳	۷۸	۶/۴	۳۹	۳/۲	۳۸	۳/۱	۷	۰/۶	۸	۰/۷	تلویزیون
۳۵	۲/۹	۶۲۴	۵۱/۶	۲۱۵	۱۷/۸	۱۱۳	۹/۳	۷۶	۶/۳	۹۹	۸/۲	۴۹	۴/۰	رادیو
۴۰	۳/۳	۱۳۸	۱۱/۴	۴۶۲	۳۸/۲	۱۶۳	۱۳/۵	۱۲۴	۱۰/۲	۱۰۹	۹/۰	۱۷۵	۱۴/۵	مطبوعات
۵۳	۴/۴	۳۲	۲/۶	۱۱۲	۹/۲	۲۵۶	۲۱/۱	۲۱۶	۱۷/۸	۲۲۸	۱۸/۸	۳۱۴	۲۵/۹	پوستر
۱۲۳	۱۰/۲	۸۶	۷/۱	۱۲۵	۱۰/۳	۱۹۲	۱۵/۹	۳۴۸	۲۸/۷	۲۵۱	۲۰/۷	۸۶	۷/۱	کلاس آموزشی
۴۶	۳/۶	۸۷	۷/۲	۱۰۹	۹/۰	۲۶۷	۲۲/۰	۲۷۶	۲۲/۸	۲۹۹	۲۴/۷	۱۲۷	۱۰/۵	نشریات و جزوات ویژه
۴۷	۳/۹	۷۰	۵/۸	۱۱۰	۹/۱	۱۸۴	۱۵/۲	۱۳۳	۱۱/۰	۲۱۷	۱۷/۹	۴۵۰	۳۷/۲	فیلم و ویدیویی و اینترنت

جدول شماره ۴- توزیع فراوانی پاسخ دهندگان به سؤال بیشترین راه‌های کسب خبر یا شنیدن شایعه توسط مردم در خصوص احتمال وقوع زلزله در

تهران در یک سال گذشته (n=۱۹۱۱) (امکان انتخاب بیش از یک گزینه وجود داشت)

منابع کسب خبر یا شنیدن شایعه	تعداد	درصد
مردم	۹۱۵	۴۷/۹۰
تلویزیون	۴۵۱	۲۳/۴۰
رسانه‌های مکتوب	۲۸۸	۱۵/۰۷
رادیو	۱۰۳	۵/۵۷
اینترنت	۷۷	۴/۰۳
دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی	۷۷	۴/۰۳

وقوع زلزله نیز می‌تواند اخبار و دستورالعمل‌های لازم را به اطلاع مردم مناطق زلزله زده برساند، ضروری به نظر می‌رسد. نیز پیشنهاد می‌شود سازمان صدا و سیما با بهره‌گیری از نظرات متخصصان و کارشناسان مجرب و در نظر داشتن نیازها و تقاضاهای آموزشی مردم با ارائه برنامه‌های آموزشی مناسب جهت عموم، تهیه پیام‌های آموزشی در قالب زیرنویس برنامه‌های پرتلفاز تلویزیون و اختصاص بخشی از برنامه‌های شبکه‌های مختلف به آموزش همگانی زلزله در ایفای نقش ارزشمند خود بیش از پیش تلاش نماید.

سپه نویسندگان

کتایون جهانگیری: طراحی و اجرای طرح‌نامه، طراحی و تدوین پرسشنامه، تحلیل داده‌ها و تدوین مقاله
سید علی آذین: همکاری در طراحی و اجرای طرح‌نامه، همکاری در طراحی و تدوین پرسشنامه، تنظیم مقاله
عباس رحیمی فروشانی: مشاوره و تحلیل آماری
علی منتظری: تنظیم مقاله

معرفی افراد و اماکن در معرض خطر، ارائه آموزش‌های مناسب برای شناسایی مکان‌های امن در محل‌های کار، زندگی و اماکن عمومی و توجه به اهمیت و نقش رسانه‌های گروهی به ویژه صدا و سیما در آموزش همگانی، از مهم‌ترین نکاتی است که در پژوهش حاضر به دست آمدند. مطالعه حاضر نشان داد که از دیدگاه مردم، مهم‌ترین منبع برای کسب اطلاعات و خبر در مورد زلزله، سایر مردم و تلویزیون هستند. بر این اساس رسانه تلویزیون، می‌تواند با پوشش گسترده خود، ابزار مناسبی برای اطلاع رسانی و آموزش وسیع برای آمادگی مردم در برابر زلزله باشد، مشروط بر این که محتوای برنامه‌های آموزشی به زبان ساده و قابل درک و با نظر متخصصان تدوین شده و به شیوه‌ای جذاب همانند انیمیشن، فیلم‌های سینمایی و سریال‌های چند قسمتی تهیه و پخش گردد تا تأثیری عمیق و هدفدار بر روی اقشار مختلف مردم به ویژه گروه‌های آسیب پذیر ایجاد نمایند. نیز از آنجا که زلزله با قطع برق و راه‌های ارتباطی می‌تواند دسترسی به منابع خبری را با اشکال مواجه نماید، پیشنهاد به مسئولان برای سرمایه‌گذاری بر روی رادیو به عنوان در دسترس‌ترین و معتبرترین رسانه گروهی که پس از

منابع

- Nateghi Elahi F. Earthquake crisis management in mega cities with an approach to the Tehran earthquake management program. International Institute of Earthquake Engineering and Seismology, 2000 [Persian]
- World Disasters Report, 2005. Annex 1. Disaster Data. Part 3: tables 1-12. www.em-dat.net/documents/WDR/WDR05pt3.pdf
- Visseh Y. A look at the civil studies and planning in earthquake the International Institute of Seismology and Earthquake Engineering (IISEE) regions. International Institute of Seismology and Earthquake Engineering, 2000 [Persian]
- Abarquez I, Murshed Z. Community based disaster risk management field practioners. Handbook: ADPC, 2004. Available from: www.adpd.net/pdrsea/pubs/curriculum-cbdrm.pdf
- IDNDR 1996 Cities at Risk: Making Citise Safer Before Disaster Strikes. Supplement 28, Stop Disasters: Geneva. Available from: www.helid.digicollection.org/en/d/Jdnd26e/4.3.html
- Falk K. Preparing for disaster: a community-based approach. 2nd Edition, Danish Red Cross: Copenhagen, 2005
- Kobayashi, Y. 1981, Causes of fatalities in recent earthquakes in Japan. Journal of Disaser Science 1981; 3: 15-22
- Andrews JH. Safe in the hood: earthquake preparedness in midcity Los Angeles. Journal of Natural Hazards Review 2001; 2: 2-11
- Bennett P, Kalman K. Risk communication and public health. 1st Edition, Oxford University Press: Oxford, 1999
- Jahangiri K. Designing a model for public education against earthquake in Tehran: final report. Iranian Institute for Health Sciences Research (IHSR), Iranian Academic Center for Education, Culture & Research (ACECR), 2006 [Persian]
- Mulilis JP, Duval TS. Negative threat appeals and earthquake preparedness: a person-relative-to-event (PrE) model of coping with threat. Journal of Applied Social Psychology 1995; 25: 1319-39
- Rohrman B. Risk perception of different societal groups: Australian findings and cross-national comparisons. Australian Journal of Psychology 1994; 46: 150-63